

UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI
FACULTATEA DE ȘTIINȚE POLITICE ADMINISTRATIVE ȘI ALE COMUNICĂRII
ȘCOALA DOCTORALĂ DE ADMINISTRAȚIE ȘI POLITICI PUBLICE

Teză de Doctorat

Coordonator:

Conf. Univ. Dr.

Bogdana Neamțu

Student doctorand:

Alina Maria Pavelea

Cluj-Napoca

2022

UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI
FACULTATEA DE ȘTIINȚE POLITICE ADMINISTRATIVE ȘI ALE COMUNICĂRII
ȘCOALA DOCTORALĂ DE ADMINISTRAȚIE ȘI POLITICI PUBLICE

Orașe magnetice: lucrători creativi, dezvoltare economică și reziliență în România

Coordonator:

Conf. Univ. Dr.

Bogdana Neamțu

Student doctorand:

Alina Maria Pavelea

Cluj-Napoca

2022

Cuprins

<i>Mulțumiri</i>	5
<i>Listă de publicații</i>	6
<i>Listă de tabele</i>	7
<i>Listă de figuri</i>	8
Introducere	9
Capitol 1. Provocări urbane vechi și noi	14
Capitol 2. Lucrătorii din domeniul actual, dezvoltare economică și reziliență	18
2.1. <i>Definirea și măsurarea abilităților</i>	18
2.2. <i>Knowledge workers și dezvoltarea economică</i>	20
2.3. <i>Knowledge workers și reziliența economică</i>	26
Capitol 3. Ce atrage knowledge workers? O perspectivă teoretică	31
3.1. <i>Factori clasici</i>	31
3.2. <i>Rețele personale și sociale</i>	32
3.3. <i>Teorii bazate pe facilități: teoria clasei creative</i>	33
3.3.1. <i>Criticile teoriei clasei creative</i>	37
Capitol 4. Mobilitatea și preferințele rezidențiale ale clasei creative	41
4.1. <i>Mobilitatea clasei creative</i>	41
4.2. <i>Preferințele locaționale ale clasei creative</i>	43
4.3. <i>Mobilitatea cercetătorilor</i>	54
Capitol 5. Contextul cercetării și metodologia	59
5.1. <i>Contextul românesc</i>	59
5.2. <i>Metodologia cercetării</i>	62
Capitol 6. Explorarea the teoriei clasei creative în România	64
6.1. <i>Introducere și contribuții</i>	64
6.2. <i>Metodologie</i>	66
6.3. <i>Rezultate</i>	68

6.4. Concluzii și discuții.....	71
Chapter 7. Performanță și reziliență economică în România: politici publice creative sau tradiționale?.....	73
7.1. Introducere și contribuții.....	73
7.2. Metodologie.....	74
7.2.1. Variabile dependente.....	75
7.2.2. Variabile independente.....	77
7.3. Rezultate. Indicatori descriptivi.....	78
7.4. Rezultate. Performanță economică.....	82
7.5. Rezultate. Reziliență economică.....	85
7.6. Concluzii și discuții.....	87
Chapter 8. Este o legătură între concentrarea clasei creative și reziliența economică?... 91	91
8.1. Introducere și contribuții.....	91
8.2. Metodologie.....	93
8.3. Rezultate.....	97
8.4. Schimbări spațiale și reziliența economică.....	103
8.5. Concluzii și discuții.....	107
Chapter 9. Preferințele rezidențiale ale cercetătorilor din Europa.....	110
9.1. Introducere și contribuții.....	110
9.2. Metodologie.....	111
9.3. Rezultate.....	114
9.3.1. Indici descriptivi.....	114
9.3.2. Mobilitatea doctoranzilor.....	117
9.3.3. Mobilitatea de muncă.....	120
9.3.4. Factori care influențează mobilitatea.....	123
9.4. Concluzii și discuții.....	126
Chapter 10. Concluzii.....	129

<i>10.1. Principalele rezultate.....</i>	129
<i>10.2. Limitele cercetării și direcții pentru următoare cercetări.....</i>	132
Bibliografie.....	134
Anexe.....	151
<i>Anexa A. Evoluția lucrătorilor creativi în totalul angajaților (%).....</i>	151
<i>Annex B. Matricea de corelație – creștere economică (2008-2018).....</i>	155
<i>Annex C. Matricea de corelație – reziliență.....</i>	156

Rezumat

Cuvinte-cheie: Clasă Creativă; lucrători creativi; industriile creative; dezvoltare economică; reziliență economică; orașe magnetice.

În ultimele decenii economia a suferit schimbări structurale semnificative care au avut un impact direct asupra zonelor urbane. Fenomene precum dezindustrializarea, globalizarea și apariția tehnologiilor informaționale au schimbat foarte mult modul de funcționare a orașelor și au dus la un număr considerabil de provocări pentru zonele urbane. Aceste evoluții au dat naștere unui nou tip de economie, una propulsată de cunoaștere. Ca atare, atragerea lucrătorilor creativi este considerată a fi o strategie pe care zonele urbane o pot folosi pentru a obține o creștere economică (Clark et al., 2002; Glaeser și Tobio, 2007; Florida 2002, 2012).

Ca o consecință a acestor fenomene, zonele urbane se confruntă cu două probleme diametral opuse. O mică parte din orașe, în mare parte zone urbane mari, sunt supraaglomerate și se confruntă cu creșterea prețurilor locuințelor și gentrificare, în timp ce o mare parte a orașelor se confruntă cu pierderea populației și, în țările în curs de dezvoltare, cu exodul creierelor. În acest context, orașele mijlocii au posibilitatea de a atrage lucrători creativi în vederea creșterii economice. Acest lucru explică popularitatea Teoriei clasei creative (Florida 2002, 2012) în rândul factorilor de decizie, atât din țările dezvoltate, cât și din țările în curs de dezvoltare. Într-adevăr, teoria pare să fi fost adoptată și implementată de factorii de decizie politică înainte ca utilitatea ei să fi fost testată empiric (Vossen et al., 2019). Este și cazul României, unde succesul orașului Cluj-Napoca a fost atribuit de actualul său primar investițiilor în 3 dintre cele 4T-uri pe care le propune teoria, deși nu au fost efectuate studii sistematice.

Teoria clasei creative (Florida 2002, 2012) susține, similar altor teorii anterioare, că, în economia cunoașterii, lucrătorii creativi sunt forța supremă din spatele creșterii economice. Teoria este diferită de abordările anterioare prin faptul că susține că ocupațiile reflectă mai bine nivelul de abilități ale indivizilor în comparație cu abordarea tradițională a capitalului uman, care utilizează nivelul de educație. În plus, susține că indivizii calificați, care cuprind clasa creativă, au un set similar de preferințe atunci când decid locul în care intenționează să trăiască și să lucreze. Mai precis, teoria susține că indivizii calificați preferă locurile care prezintă simultan 4 calități, și anume Talent, Toleranță, Tehnologie și Atuuri teritoriale.

Deși un număr considerabil de studii au testat teoria clasei creative în țările occidentale (de exemplu, Florida și Mellander, 2011; Wedemeier, 2015; Clifton et al., 2013), cercetările

privind Europa de Est sunt rare (o excepție este Lengyel și Ságvári, 2011). Aceasta reprezintă o limită considerabilă în literatură, întrucât diverși autori (Asheim și Hnsen, 2009; Musterd și Gritsai 2009, 2013) au susținut că măsurile propuse de Florida ar putea să nu fie adecvate pentru regiunile din afara SUA și au susținut că există necesitatea de a ajusta politicile publice la diferitele contexte sociale, economice și istorice ale diferitelor țări. Ca atare, scopul prezentei teze de doctorat este de a explora teoria clasei creative în contextul României.

Mai precis, teza abordează următoarele întrebări de cercetare:

RQ1. Are Clasa Creativă un efect mai mare asupra dezvoltării regionale în comparație cu Capitalul Uman în România?

Se anticipează că indivizii talentați sau calificați vor avea un efect benefic asupra comunităților în care locuiesc. Acest lucru se datorează faptului că se așteaptă să fie mai productivi și mai inovatori. Astfel, concentrarea lucrătorilor creativi poate să stimuleze creșterea economică. Cu toate acestea, încă se dezbate care este cea mai potrivită măsură a abilităților/talentului.

Abordarea capitalului uman susține că abilitățile pot fi măsurate prin nivelul de educație (Becker, 1993). Cu toate acestea, această abordare a fost criticată pentru că nu ține cont de abilitățile înnăscute ale indivizilor (Comunian et al., 2021) sau pentru că ignoră indivizi care nu au absolvit, precum Steve Jobs sau Bill Gates (Florida, 2002; 2014), ignorând astfel o importantă pondă a celor care contribuie la creșterea economică.

Florida (2002) a propus o nouă abordare pentru definirea și măsurarea aptitudinilor și talentului, una bazată pe ocupații, deoarece aceasta reflectă indivizii care își folosesc abilitățile și talentul și sunt plătiți pentru asta. Cu toate acestea, această abordare nu este lipsită de critici. Glaeser (2005) și-a exprimat îndoielile cu privire la noutatea teoriei. Factorul major care îi pune sub semnul întrebării originalitatea este, conform lui Glaeser (2005), asemănarea cu teoria clasică a capitalului uman. Astfel, teoria clasei creative nu aduce nimic nou în prim plan; în schimb, propune doar o măsură suplimentară a capitalului uman.

Având în vedere că se susține că cunoașterea stimulează dezvoltarea, strategia folosită a fost aceea de a compara aceste două măsuri de cunoaștere în ceea ce privește capacitatea lor de a prezice creșterea sau dezvoltarea economică. În prezent, literatura este dominată de studii asupra țărilor occidentale (Florida și Mellander, 2011; Clifton, 2008; Andersen et al., 2010; Hansen et al., 2009), fiind făcute puține încercări de a o studia în afara contextului occidental.

RQ2. Explică variabilele creative mai bine creșterea economică în comparație cu echivalentul lor tradițional în România?

De când a fost propusă pentru prima dată, teoria clasei creative a devenit din ce în ce mai populară în afara Americii de Nord. De exemplu, în Europa investițiile în industriile creative au fost încurajate ca mijloc de stimulare a creșterii economice. Cu toate acestea, autorii (Donegan et al., 2008) au atras atenția asupra faptului că, concentrându-se pe atragerea clasei creative, autoritățile orașelor pot ajunge să ignore variabilele tradiționale responsabile de creșterea economică, cum ar fi nivelul de educație sau mixul industrial. Această observație este deosebit de importantă pentru țările din Europa Centrală și de Est, care sunt economii post-comuniste. Având în vedere faptul că țările din Europa Centrală și de Est au fost în mod tradițional economii mai coordonate și centralizate și au avut căi istorice diferite, pare plauzibil ca variabilele creative să joace aici un rol mai puțin proeminent în comparație cu variabilele economice tradiționale. Într-adevăr, cercetarea limitată care a fost efectuată asupra țărilor din Europa de Est pare să confirme această presupunere (Lengyel și Ságvári 2011; Montalto et al. 2017).

RQ3. Influențează clasa creative rezistența economică a municipalităților din România după criza din 2008?

Pe lângă faptul că contribuie la dezvoltarea economică, s-a susținut și că clasa creativă influențează rezistența economică a regiunilor. Mai precis, se așteaptă ca reducerea cheltuielilor gospodăriilor să afecteze în primul rând lucrătorii creativi, deoarece aceștia furnizează produse cu nevoie imediată relativ redusă (Pratt 2009). De asemenea, se susține că locurile de muncă creative sunt mai sensibile la reducerile pe termen scurt ale cererii (De Propriis, 2013) și mai puțin mecanice și consumatoare de resurse. Astfel, lucrătorii creativi au o flexibilitate mai mare de a se adapta la condițiile economice în schimbare. Aceste argumente susțin atât un efect negativ, cât și unul pozitiv al clasei creative asupra rezilienței municipalităților. O explicație mai nuanțată, care acoperă argumentele divergente prezentate mai sus, este aceea că efectele pot varia în funcție de subgrupurile clasei creative luate în considerare. Unii autori (Currid-Halkett și Stolarick, 2013) susțin că ar trebui să ne așteptăm să vedem diferențe mari în modul în care diferitele segmente ale clasei creative experimentează crizele economice și sunt afectate de aceasta. Deși studiile au examinat relația dintre lucrătorii creativi și dezvoltarea economică (la scară largă) (Boix et al., 2013;

Wedemeier, 2015; Tiruneh, 2014; Kourtit și Nijkamp, 2018), doar un număr limitat de au investigat efectul lucrătorilor creative asupra rezilienței economice regionale (Currid-Halkett și Stolarick 2013; Mazilu și colab., 2020).

RQ4. Sunt cercetătorii din Europa de Est și de Sud mai puțin mobili în comparație cu omologii lor occidentali?

RQ5. Care sunt factorii care influențează mobilitatea cercetătorilor?

Odată ce întrebările menționate mai sus sunt adresate, trebuie să se răspundă la alte două întrebări. Chiar dacă clasa creativă ar putea avea un efect pozitiv asupra creșterii economice și rezilienței, acest lucru nu înseamnă neapărat că factorii de decizie ar trebui să aloce resurse limitate implementării politicilor care urmăresc să facă municipalitățile lor mai atractive pentru clasa creativă. Studiile pun sub semnul întrebării ipotezele că (1) indivizii creativi sunt mai mobili în comparație cu populația generală (Borén și Young, 2013; Martin-Brelot și colab., 2010; Comunian și Jewell, 2018) și (2) că pentru indivizii creativi factorii *soft* sunt mai importanți în luarea deciziilor rezidențiale în comparație cu alți factori (Alfken și colab., 2014; Sánchez-Moral și colab., 2018; Vossen și colab., 2019). Astfel, înainte ca astfel de politici să fie recomandate, aceste ipoteze trebuie investigate. Acesta este mai ales cazul țărilor din Europa de Est și de Sud, unde literatura limitată care acoperă astfel de țări (Musterd și Gritsai, 2010; Martin-Brelot et al., 2010) pare să pună sub semnul întrebării atât mobilitatea lucrătorilor creativi, cât și importanța factorilor *soft* în deciziile rezidențiale.

Mai mult, în afară de sfera geografică limitată, studiile existente prezintă și alte limitări. Un număr mare dintre studiile existente (Clifton, 2008; Fritsch și Stuetzer, 2009; Asheim și Hansen, 2009; Alfken și colab., 2014; Haisch și Klöpper, 2014) care investighează alegerile sau preferințele rezidențiale ale lucrătorilor creativi sunt susceptibile de raționamentul „circularității inexpugnabile” argumentat de Scott și Storper (2009). În plus, ei se bazează pe definiția operațională a clasei creative a lui Florida (2002; 2014), care a fost criticată pentru eterogenitatea ocupațiilor incluse și pentru că presupune că indivizii cu ocupații atât de variate au preferințe de locație similare (Markusen, 2006; Asheim și Hansen, 2009; Lawton et al., 2013; Van Heerden și Bontje, 2014). Deși există studii care se concentrează pe categorii mai specifice și mai limitate de ocupații, acestea sunt totuși eterogene în ceea ce privește preferințele rezidențiale. De exemplu, Borén și Young (2013) s-au concentrat doar pe artiști. În ciuda acestei categorii mai restrictive de lucrători creativi, ei au concluzionat că „este dificil să identifici grupuri omogene de oameni de studiat, dincolo de

împărtășirea unui titlu ocupațional” (Borén și Young, 2013, p. 207). Ca atare, studiul se concentrează pe o categorie de lucrători creativi, și anume cercetătorii.

În plus, cercetarile existente ignoră factorii legați de muncă care pot influența preferințele rezidențiale ale lucrătorilor creativi. Dat fiind faptul că fiecare ocupație necesită condiții diferite pentru ca un lucrător să își schimbe locația, factorii legați de muncă trebuie luați în considerare și controlați. Într-adevăr, studiile evidențiază importanța factorilor legați de muncă pentru profesioniștii din domeniul stomatologic (Hall et al., 2007), care sunt incluși în lista ocupațiilor creative propuse de Florida (2002; 2014).

Cele cinci întrebări de cercetare au fost explorate în patru studii distincte, care împreună contribuie la scopul tezei. Dat fiind faptul că studiile au fost concepute ca articole științifice de sine stătătoare, care se află în prezent în diferite etape de publicare, ele acoperă întrebări suplimentare de cercetare care se află în afara întrebărilor principale de cercetare pe care le abordează teza.

Primul studiu și-a propus să răspundă la prima întrebare de cercetare și anume: „Clasa Creativă are un efect mai mare asupra dezvoltării regionale în comparație cu Capitalul Uman din România?”. Pentru a face acest lucru a fost folosită o analiză secundară a datelor, care a inclus doi pași. În prima etapă, studiul a comparat efectul celor două măsuri ale abilităților/talentului (clasificarea clasei creative și nivelul de educație) asupra dezvoltării regionale, măsurate prin proxy pentru venit și productivitatea muncii. În a doua etapă, studiul s-a concentrat asupra efectului pe care concentrarea lucrătorilor creativi îl are asupra dezvoltării economice, prin includerea variabilelor de control care au potențialul de a influența dezvoltarea (adică indicele Hachman, densitatea afacerilor, dependența istorică).

Având în vedere că primul studiu a evidențiat rolul jucat de dependența istorică în explicarea nivelului actual de dezvoltare economică, următorul studiu a vizat compararea variabilelor clasice/tradiționale și variabilele clasei creative în ceea ce privește măsura în care acestea prezic creșterea economică. Ca atare, al doilea studiu a investigat următoarea întrebare de cercetare: „Variabilele Clasei creative explică mai bine creșterea economică în comparație cu echivalentul lor tradițional în România?”. Mai mult, dat fiind faptul că caracterul transversal al primului studiu a reprezentat o limitare, al doilea studiu a folosit o analiză a datelor panel pentru perioada 2008-2018. În plus, lucrarea a explorat și influența pe care o au aceste variabile în explicarea rezilienței economice, întrucât argumentele existente în literatură (Pratt, 2009; De Propriis, 2013; Currid-Halkett și Stolarick, 2013; Stolarick și Currid-Halkett,

2013) sugerează o legătură între concentrarea lucrătorilor creativi și rezistența economică. Cu toate acestea, acest studiu a prezentat o limitare majoră, și anume faptul că reziliența economică a fost măsurată prin ocuparea forței de muncă, ceea ce poate să nu reflecte traiectoria reală de creștere a unei municipalități (Cuadrado și Maroto, 2016; Cellini et al., 2017; Rizzi et al., 2018; Fratesi și Pereucca, 2018).

Al treilea studiu a investigat în continuare legătura dintre concentrarea lucrătorilor creativi și reziliența economică. Mai precis, studiul a investigat următoarea întrebare de cercetare: „Influențează Clasa Creativă reziliența economică a municipalităților din România după criza din 2008?”. O limitare a studiilor anterioare este că acestea măsoară rezistența prin schimbări în ocuparea forței de muncă (de exemplu, Fingleton et al., 2012; Brakman et al., 2015; Eriksson și Hane-Weijman 2017), care ar putea să nu reflecte în mod adecvat performanța economică. Ca atare, studiul contribuie la literatura de specialitate prin evaluarea rezilienței printr-un indice compozit dezvoltat pentru a reflecta mai multe dimensiuni adecvate ale dezvoltării și creșterii economice bazate pe creativitate (de exemplu, productivitatea, capacitatea antreprenorială, densitatea activității economice).

Primele trei studii efectuate par să sugereze că clasa creativă are într-adevăr un impact asupra performanței economice și a rezistenței economice, deși rezultatele sunt condiționate de măsurătorile utilizate pentru performanță și rezistență. Cu toate acestea, acest lucru nu implică neapărat că factorii de decizie politică ar trebui să aloce resurse limitate implementării politicilor care urmăresc să facă municipalitățile lor mai atractive pentru clasa creativă. În primul rând, cercetarea ar trebui să investigheze dacă lucrătorii creativi sunt atrași de facilități, așa cum este propus de teoria clasei creative (Florida 2002; 2014). Ca atare, al patrulea studiu investighează următoarele întrebări de cercetare: „Cercetătorii din Europa de Est și de Sud sunt mai puțin mobili în comparație cu omologii lor din Vest?” și „Care sunt factorii care influențează mobilitatea cercetătorilor?”. Pentru a studia mobilitatea cercetătorilor în Europa, studiul folosește studiul MOORE (Ancheta de Mobilitate a Sectorului Învățământului Superior), despre care se consideră că este unul dintre cele mai cuprinzătoare anchete care se concentrează pe mobilitatea cercetătorilor.

Rezultatele primului studiu confirmă în mare măsură argumentele Floridei (Florida, 2002; 2014), deși ridică și o nouă serie de întrebări. Mai precis, rezultatele arată că clasa creativă depășește abordarea capitalului uman în prezicerea dezvoltării economice. De remarcat că acesta este cazul doar atunci când dezvoltarea economică se măsoară prin

productivitate și doar atunci când eșantionul este restrâns la reședințe de județ, cele mai mari zone urbane din România. Cu toate acestea, când se controlează pentru alte variabile care au potențialul de a influența dezvoltarea economică, rezultatele arată că dependența istorică (adică nivelul de dezvoltare economică înregistrat în trecut) are un efect mai mare asupra nivelului actual de dezvoltare economică. Ca atare, rezultatele par să confirme importanța căilor istorice, așa cum susțin Storper și Scott (2009) și Musterd și Kovács (2013), care joacă un rol în dezvoltarea urbană și economică. Cu toate acestea, o limitare majoră a primului studiu este natura sa transversală.

Al doilea studiu s-a bazat pe aceste rezultate, argumentând că țările din Europa Centrală și de Est au fost în mod tradițional economii mai coordonate și mai centralizate și au avut căi istorice diferite. Astfel, pare plauzibil ca variabilele creative să joace aici un rol mai puțin proeminent în comparație cu economiile liberale tradiționale. Ca atare, al doilea studiu a vizat compararea variabilelor de input creative și echivalentele lor tradiționale în ceea ce privește măsura în care acestea prezic dezvoltarea economică în cazul municipiilor din România pentru perioada 2008-2018.

În general, rezultatele arată că variabilele tradiționale depășesc variabilele creative în a prezice performanța economică, deși aceste constatări variază în funcție de modul în care este măsurată performanța. Când sunt luate în considerare numărul de locuri de muncă și nivelul veniturilor, superioritatea variabilelor tradiționale este evidentă. Cu toate acestea, când se ia în considerare productivitatea, clasa de creație are cel mai mare efect, dar celelalte variabile creative nu sunt semnificative. În plus, rezultatele evidențiază diferența dintre țările din Europa de Vest și de Est, întrucât în toate modelele concentrarea producției are un efect pozitiv semnificativ asupra performanței economice, indiferent de măsurătorile utilizate. Acest lucru este contrar cercetărilor similare efectuate în țările occidentale (Marlet și van Woerkens, 2007). Astfel, acest rezultat pare să susțină propunerea conform căreia diferențele căi istorice în ceea ce privește industrializarea explică diferențele dintre țările din Europa de Vest și Centrală și de Est. Cu toate acestea, trebuie remarcat faptul că Florida (Florida et al., 2008) avertizează că clasa creativă acționează asupra creșterii prin mecanismul salariilor mai degrabă decât prin locuri de muncă și venituri, deoarece acestea nu reflectă nivelul de dezvoltare. Mai mult, se crede că clasa creativă are o influență puternică asupra dezvoltării economice în alte moduri decât prin simpla creștere a numărului de locuri de muncă (Florida și colab., 2008; Rodrik, 2013; Boschma, 2015; Webber și colab., 2018).

Al treilea studiu a abordat limitarea studiului anterior în ceea ce privește măsurarea utilizată pentru reziliența economică. Mai precis, măsurarea rezilienței economice se bazează de obicei pe schimbările în ocuparea forței de muncă (de exemplu, Fingleton et al., 2012; Brakman et al., 2015; Eriksson și Hane-Weijman, 2017). Având în vedere faptul că o creștere a numărului de locuri de muncă prost plătite nu se traduce în creștere economică (Florida, 2012; Florida et al., 2008), studiul a măsurat reziliența printr-un indice compozit care reflectă multiple dimensiuni adecvate ale economiei bazate pe creativitate, dezvoltare și creștere (de exemplu, productivitatea, capacitatea antreprenorială, densitatea activității economice). Rezultatele evidențiază faptul că concentrarea indivizilor creativi nu influențează în același mod toate etapele rezilienței. Concentrarea lucrătorilor creativi nu este corelată cu impactul înregistrat de municipalități după criza economică din 2008, dar este corelată pozitiv cu redresarea și performanța pe termen mediu a comunităților. Cu toate acestea, atunci când clasificarea largă a lucrătorilor creativi este împărțită în subgrupe, rezultatele arată o imagine diferită, deoarece aceste subgrupuri au efecte diferite asupra rezilienței în funcție de comunitățile luate în considerare și de capacitatea de reziliență investigată.

Astfel, primele trei studii par să sugereze că clasa creativă are într-adevăr un impact asupra dezvoltării economice și rezilienței economice, deși rezultatele sunt condiționate de măsurătorile utilizate pentru dezvoltarea economică și reziliența. Cu toate acestea, aceasta reprezintă doar una dintre componentele teoriei clasei creative. Teoria sugerează, de asemenea, că atunci când iau decizii privind locația, lucrătorii creativi preferă în primul rând factorii *soft* decât alți factori de locație. Ca atare, al patrulea studiu a investigat preferințele de locație ale cercetătorilor europeni. Studiul a fost ghidat de două întrebări de cercetare, și anume: „Cercetătorii din Europa de Est și de Sud sunt mai puțin mobili în comparație cu omologii lor din Vest?” și „Care sunt factorii care influențează mobilitatea cercetătorilor?”.

Rezultatele sugerează că probabilitatea de a fi mobil în timpul doctoratului este mai mare pentru cercetătorii care provin din țări din Europa de Est și de Sud, ceea ce este contrar argumentelor prezentate de Musterd și Gritsai (2010) și Martin-Brelot et al. (2010). Pe de altă parte, când s-a luat în considerare mobilitatea la locul de muncă, rezultatele au arătat că cercetătorii care sunt cetățeni ai țărilor din Europa de Est au o probabilitate mai mică de a fi mobili pe termen lung. Cu toate acestea, atunci când se include un termen de interacțiune între zona țării de reședință și vârsta cercetătorilor, efectul de a fi dintr-o țară din Europa de Est nu a mai avut un efect semnificativ asupra mobilității la locul de muncă. Astfel, studiul sugerează

că cercetătorii din Europa de Est și de Sud nu sunt mai puțin mobili în comparație cu omologii lor occidentali.

În ceea ce privește a doua întrebare de cercetare, rezultatele sugerează că factorul „Motive personale sau familiale” are un efect pozitiv asupra probabilității de a fi mobil, în timp ce factorul „cultură și/sau limbă” are un efect negativ asupra probabilității de a fi mobil. Factorii *hard* par să nu fie la fel de importanți precum sugerează studiile anterioare, în timp ce corelațiile dintre mobilitate și factorii legați de locul de muncă nu au direcția așteptată. Cu toate acestea, aceste rezultate trebuie interpretate în prisma limitelor studiului.

Bibliografie

1. Alfken, C., Broekel, T. and Sternberg, R., 'Factors Explaining the Spatial Agglomeration of the Creative Class: Empirical Evidence for German Artists', 2014, *European Planning Studies*, vol. 23. no. 12, pp. 2438-2463.
2. Andersen, K.V., Hansen, H.K., Isaksen, A. and Raunio, M., 'Nordic City Regions in the Creative Class Debate—Putting the Creative Class Thesis to a Test', 2010, *Industry and Innovation*, vol., 17, no. 2, pp. 215-240.
3. Asheim, B. and Hansen, H.K., 'Knowledge Bases, Talents, and Contexts: On the Usefulness of the Creative Class Approach in Sweden', 2009, *Economic Geography*, vol. 85, no. 4, pp. 425- 442.
4. Becker, G., *Human capital: a theoretical and empirical analysis, with special reference to education*, 3rd edition, Chicago: University of Chicago Press, 1993.
5. Boix, R., De-Miguel-Molina, B. and Hervás-Oliver, J.L., 'Creative service business and regional performance: evidence for the European regions', 2013, *Service Business*, vol. 7, no. 3, pp. 381–398.
6. Borén, T. and Young, C., 'The Migration Dynamics of the “Creative Class”: Evidence from a Study of Artists in Stockholm, Sweden', 2013, *Annals of the Association of American Geographers*, vol. 103, no. 1, pp. 195-210,
7. Boschma, R., 'Towards an Evolutionary Perspective on Regional Resilience', 2015, *Regional Studies*, vol. 491, no. 5, pp. 733– 751.
8. Brakman, S., Garretsen, H. and van Marrewijk, C., 'Regional Resilience across Europe: on Urbanisation and the Initial Impact of the Great Recession', 2015, *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*, vol, 8, no. 2, pp. 225–240.
9. Cellini, R., Di Caro, P. and Torrìsi, G., 'Regional Resilience in Italy: Do Employment and Income Tell the Same Story?', in: Huggins, R, Thompson, P (eds), *Handbook of Regions and Competitiveness: Contemporary Theories and Perspectives on Economic Development*. Cheltenham: Edward Elgar, 2017.
10. Clark, T. N., Lloyd, R., Wong, K. K. and Jain, P., 'Amenities drive urban growth', 2002, *Journal of Urban Affairs*, vol. 24, no. 5, pp. 493–515.
11. Clifton, N., 'The “creative class” in the UK: an initial analysis', 2008, *Geografiska Annaler: Series B* , vol. 90, no. 1, pp. 63–82.

12. Clifton, N., Cooke, P. And Hansen, H.K., ‘Towards a Reconciliation of the ‘Context-less’ with the ‘Space-less’? The Creative Class across Varieties of Capitalism: New Evidence from Sweden and the UK’, 2013, *Regional Studies*, vol. 47, no. 2, pp. 201-215.
13. Comunian, R. and Jewell, S. ‘Young, Talented and Highly Mobile’: Exploring Creative Human Capital and Graduates Mobility in the UK., in Biagi, B., Faggian, A., Rajbhandari, I., and Venhorst, V.A., *New Frontiers in Interregional Migration Research*. Springer International Publishing A.G., 2018, pp. 205-230.
14. Comunian, R., England, L., Faggian, A. and Mellander, C., *The Economics of Talent Human Capital, Precarity and the Creative Economy*. Springer Nature Switzerland, 2021.
15. Cuadrado-Roura. J. and Maroto, A., ‘Unbalanced Regional Resilience to the Economic Crisis in Spain: A Tale of Specialisation and Productivity’, 2016, *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*, vol. 9, no. 1, pp. 153-178.
16. Currid-Halkett, E. And Stolarick, K., ‘Baptism by fire: did the creative class generate economic growth during the crisis?’, 2013, *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*, vol., 6, no. 1, pp. 55–69.
17. De Propriis, L., ‘How are Creative Industries Weathering the Crisis?’, 2013, *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*, vol. 6, no. 1, pp. 23–35.
18. Donegan, M., Drucker, J., Goldstein, H., Nichola Lowe, N., and Malizia, E., ‘Which Indicators Explain Metropolitan Economic Performance Best? Traditional or Creative Class’, 2008, *Journal of the American Planning Association*, vol. 74, no. 2, pp. 180 - 195.
19. Eriksson, R. and Hane-Weijman, E., ‘How Do Regional Economies Respond to crises? The Geography of Job Creation and Destruction in Sweden (1990-2010)’, 2017, *European Urban and Regional Studies*, vol. 24, no. 1, pp. 87-103.
20. Fingleton, B., Garretsen, H. and Martin, R., ‘Recessionary Shocks and Regional Employment: Evidence on the Resilience of UK Regions’, 2012, *Journal of Regional Science*, vol. 52, no. 1, pp. 109-133.
21. Florida, R., Mellander, C. and Stolarick, K., ‘Inside the Black Box of Regional Development: Human Capital, the Creative Class and Tolerance’, 2008, *Journal of Economic Geography*, vol. 8, no. 5, pp. 615-649.

22. Florida, R., *The Rise of the Creative Class: and how it's transforming work, leisure, community and everyday life*, New York: Basic Books, 2002.
23. Florida, R., *The Rise of the Creative Class--Revisited: Revised and Expanded*, New York: Basic Books, 2012.
24. Fratesi, U. and Pereucca, G., 'Territorial Capital and the Resilience of European Regions', 2018, *The Annals of Regional Science*, vol. 60, no. 2, pp. 241-264.
25. Fritsch, M. and Stuetzer, M., 'The geography of creative people in Germany', 2009, . *International Journal of Foresight and Innovation Policy*, vol. 5, no. 1-3, pp. 7-23.
26. Glaeser, E. L. and Tobio, K., 'The Rise of the Sunbelt', NBER Working Paper 13071, Cambridge, MA, 2007.
27. Glaeser, E.L., a 'Review of Richard Florida's the Rise of the Creative Class', 2005, *Regional Science and Urban Economics*, vol. 35, no. 5, pp. 593–596.
28. Haisch, T. and Klöpffer, C., 'Location Choices Of The Creative Class: Does Tolerance Make A Difference?', 2014, *Journal of Urban Affairs*, vol. 37, no. 3, pp. 233–254.
29. Hall, D.J., Garnett, S.T., Barnes, T. and Stevens, M., 'Drivers of professional mobility in the Northern Territory: Dental Professionals', 2007, *Rural and Remote Health*, vol. 7, no. 1, <https://doi.org/10.22605/RRH655>.
30. Hansen, H.K., Asheim, B. and Vang, J., 'The European Creative Class and Regional Development: How Relevant Is Florida's Theory for Europe?', in Kong, L. and O'Connor, J. (eds.), *Creative Economies, Creative Cities*, Springer: New York, 2009, pp. 99–120.
31. Kourtit, K. and Nijkamp, P., 'Creative Actors and Historical-Cultural Assets in Urban Regions', 2018, *Regional Studies*, vol. 53, no. 7, pp. 977-990.
32. Lawton, P. Murphy, E. and Redmond, D., 'Residential preferences of the 'creative class''?', 2013, *Cities*, vol. 31, pp. 47–56.
33. Lengyel, B. and Ságvári, B., 'Creative Occupations and Regional Development in Hungary: Mobility of Talent in a One-centred Transition Economy', 2011, *European Planning Studies*, vol. 19, no. 12, pp. 2073-2093.
34. Markusen, A., 'Urban development and the politics of a creative class: evidence from a study of artists', 2006, *Environment and Planning A*, vol. 38, no. 10, pp. 1921 -1940.
35. Marlet, G. and Van Woerkens, C., 'The Dutch Creative Class and How it Fosters Urban Employment Growth', 2007, *Urban Studies*, vol. 44, no. 13, pp. 2605–2626.

36. Martin-Brelot, H., Grossetti, M., Eckert, D. Gritsai, O. and Kovács, Z., 'The Spatial Mobility of the 'Creative Class': A European Perspective', 2010, *International Journal of Urban and Regional Research*, vol. 34, no. 4, pp. 854–870.
37. Mazilu, S., Incaltaru, C. and Kourtit, K., 'The Creative Economy through the Lens of Urban Resilience, An Analysis of Romanian Cities', 2020, *Transylvanian Review of Administrative Sciences*, vol. 59 E/2020, pp. 77-103.
38. Mellander, C. and Florida, R., 'Creativity, talent, and regional wages in Sweden', 2011, *The Annals of Regional Science*, vol. 46, no. 3, pp. 637–660.
39. Montalto, V., Jorge Tacao Moura C., Langedijk S. and Saisana M., *The Cultural and Creative Cities Monitor*, 2017, doi:10.2760/58643.
40. Musterd, S. and Gritsai, O., 'Creative and Knowledge Cities: Development Paths and Policies from a European Perspective', 2009, *Built Environment*, vol. 35, no. 2, pp. 173-188.
41. Musterd, S. and Gritsai, O., 'The creative knowledge city in Europe: Structural conditions and urban policy strategies for competitive cities', 2013, *European Urban and Regional Studies*, vol. 20, no. 3, pp. 343-359.
42. Musterd, S. and Kovács, Z., 'Place-making and Policies for Competitive Cities', in Musterd, S. and Kovács, Z. (eds), *Policies and Place-making for Competitive Cities*, John Wiley & Sons, Ltd, 2013, pp. 3-10.
43. Pratt, A.C. (2009). 'The creative and cultural economy and the recession', *Geoforum*, vol. 40, no. 4, pp. 495–496.
44. Rizzi, P., Graziano, P. and Dallara, A., 'A Capacity Approach to Territorial Resilience: The Case of European Regions', 2018, *The Annals of Regional Science*, vol. 60, pp. 285-328.
45. Rodrik, D., 'Unconditional Convergence in Manufacturing', 2013, *Quarterly Journal of Economics*, vol. 128, no. 1, pp. 165- 204.
46. Sánchez-Moral, S., Arellano, A. and Díez-Pisonero, R., 'Interregional mobility of talent in Spain: The role of job opportunities and qualities of places during the recent economic crisis', 2018, *Economy and Space*, vol. 50, no. 4, pp. 789–808.
47. Stolarick, K. and Currid-Halkett, E., 'Creativity and the crisis: The impact of creative workers on regional unemployment', 2013, *Cities*, vol., 33, no. 5, pp. 5-14.
48. Storper, M. and Scott, A.J., 'Rethinking human capital, creativity and urban growth', 2009, *Journal of Economic Geography*, vol. 9, no. 2, pp. 147–167.

49. Tiruneh, E.A., 'Regional Economic Development in Italy: Applying the Creative Class Thesis to a Test, 2014, *Journal of the Knowledge Economy*, vol. 5, pp. 19–36.
50. Van Heerden, S. and Bontje, M., 'What About Culture For The Ordinary Workforce? A Study On The Locational Preferences Of The Creative Class In Prenzlauer Berg, Berlin', 2014, *Journal Of Urban Affairs*, vol. 36, no. 3, pp. 465–481.
51. Vossen, D., Sternberg, R. and Alfken, C., 'Internal migration of the 'creative class' in Germany', 2019, *Regional Studies*, vol. 53, no. 10, pp. 1359-1370.
52. Webber, D.J., Healy, A. and Bristow, G., 'Regional Growth Paths and Resilience: A European Analysis', 2018, *Economic Geography*, vol. 94, no. 4, pp. 355-375.
53. Wedemeier, J., 'Creative Professionals, Local Amenities and Externalities: Do Regional Concentrations of Creative Professionals Reinforce Themselves Over Time?', 2015, *European Planning Studies*, vol. 23, no. 12, pp. 2464–2482.